

Для вітчизняної оптової ланки характерна одноманітність оптових підприємств та оптових посередників за своїм функціональним призначенням, організаційно-правовими формами господарювання і технологією роботи, що не сприяє створенню ефективного конкурентного середовища. Вони істотно відстають від перетворень у роздрібній торгівлі, де прискорено розвиваються нові формати магазинів, корпоративні торгові мережі, створюються сучасні інформаційні системи, впроваджується електронна комерція.

Роздрібна торгівля у регіонах сьогодні стає однією зі сфер економіки, яка найбільш динамічно розвивається. Останніми роками у сфері торгівлі України відбуваються відчутні позитивні зміни. Як свідчать дані Державного комітету статистики України про соціально-економічне становище держави за 2010 рік обсяг роздрібного товарообороту за грудень 2010 р. становив 27,9 млрд грн і в порівнянних цінах проти грудня 2009 р. збільшився на 14,7%, проти листопада 2010 р. – на 11,6%.

Незважаючи на стрімке збільшення обсягів роздрібного товарообігу в середньому на 20% щорічно, загальна чисельність об'єктів, які здійснюють роздрібну торгівлю товарами народного споживання в Україні, зменшується на 35%. При цьому зменшення чисельності об'єктів роздрібної торгівлі відбулося у всіх секторах торгівлі за всіма формами власності. Як і в попередні роки, у 2009 р. переважаючу частку об'єктів роздрібної торгівлі становили магазини – 47,6 тис. од. або 73%, решта – кіоски і палатки.

Реальна дійсність свідчить про те, що дедалі більшого розповсюдження набуває форма позамагазинної торгівлі, яка має три основні різновиди: пряма роздрібна торгівля, персональний продаж і продаж через торговельні автомати. Все більшого розповсюдження набуває сьогодні система віртуального роздрібного продажу, що дає змогу споживачам, використовуючи мережу Інтернет, придбати товари, знаходячись за комп'ютером в будь-якому місці.

В.І. Оспіщев, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

О.М. Іванюта, асист. (ХДУХТ, Харків)

ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для дослідників-початківців дуже важливо мати уявлення про методологію та методи наукової творчості, оскільки саме на перших кроках до оволодіння навичками наукової роботи найбільше виникає питань саме методологічного характеру. Передусім бракує досвіду у використанні методів наукового пізнання, застосуванні логічних законів і правил, нових засобів і технологій.

Не можна ігнорувати факти тільки тому, що їх важко пояснити або знайти їм практичне використання. Зміст нового в науці не завжди бачить сам дослідник. Нові наукові факти і навіть відкриття, значення яких погано розкриті, можуть тривалий час лишатися в резерві науки і не використовуватися на практиці.

При науковому дослідженні важливо все. Концентруючи увагу на основних або ключових питаннях теми, не можна не зважати на побічні факти, які на перший погляд здаються малозначущими. Проте саме такі факти можуть приховувати в собі початок важливих відкриттів.

Для дослідника недостатньо встановити новий факт, важливо дати йому пояснення з позицій сучасної науки, розкрити його загальнопізнавальне, теоретичне або практичне значення. Виклад наукових фактів має здійснюватися в контексті загального історичного процесу, історії розвитку певної галузі, бути багатоаспектним, з урахуванням як загальних, так і специфічних особливостей.

Накопичення наукових фактів у процесі дослідження – це творчий процес, в основі якого завжди лежить задум ученого, його ідея.

У філософському визначенні ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності. Ідея відрізняється від інших форм мислення тим, що в ній не тільки відображається об'єкт вивчення, а й міститься усвідомлення мети, перспективи пізнання і практичного перетворення дійсності. Тому важливе значення має історичне вивчення не лише об'єкта дослідження, а й становлення та розвитку знань про нього.

Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус будь-якої наукової проблеми приводять до необхідності її вивчення у системі координат, що задається різними рівнями методології науки.

Методологія виконує такі функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища;
- направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;

забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;

– створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

Ці ознаки поняття "методологія", що визначають її функції в науці, дають змогу зробити такий висновок: методологія - це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.

Під методологічною основою дослідження слід розуміти основне, вихідне положення, на якому базується наукове дослідження. Методологічні основи даної науки завжди існують поза цією наукою, за її межами і не виводяться із самого дослідження.

Методологія – вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності – має чотирирівневу структуру. Нині розрізняють фундаментальні, загальнонаукові принципи, що становлять власне методологію, конкретнонаукові принципи, що лежать в основі теорії тієї чи іншої дисципліни або наукової галузі, і систему конкретних методів і технік, що застосовуються для вирішення спеціальних дослідницьких завдань.

Розвиток методології - одна зі сторін розвитку пізнання в цілому. Спочатку методологія ґрунтувалася на знаннях, які диктувала геометрія як наука, де містилися нормативні вказівки для вивчення реального світу. Потім методологія виступала як комплекс правил для вивчення всесвіту і перейшла у сферу філософії.

В.І. Оспішев, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

О.М. Іванюта, асист. (ХДУХТ, Харків)

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЙОГО ОЦІНКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасному світі інтелектуальна, творча діяльність набуває дедалі більшого значення в найрізноманітніших сферах людської діяльності. Від того, наскільки значним є інтелектуальний потенціал суспільства і рівень його культурного розвитку, залежить успіх розв'язання економічних проблем.

Ефективне використання економічних ресурсів на підприємстві залежить від раціональної організації системи управління матеріальними і трудовими та, особливо, інтелектуальними ресурсами.

Інтелектуальний потенціал розглядається як економічна система, що відображає сукупність зв'язків і відношень між елементами інтелектуального капіталу (персонал, ринкові активи, структурні активи, інтелектуальна власність), які встановлюються в процесі проектування, виготовлення, реалізації та споживання продукту й управління цими процесами. Сутність інтелектуального потенціалу відображається як можливість системи інтелектуальних ресурсів (як елементів інтелектуального капіталу) формувати такі управлінські компетенції, які на основі вибраних бізнес-процесів забезпечують досягнення визначених стратегій підприємства.

Під індивідуальним інтелектуальним ресурсом ми розуміємо реалізовану спроможність особистості засвоювати та нагромаджувати, творити та використовувати знання, проекти, ідеї для соціально-економічного, науково-технічного, морально-правового, духовно-культурного та іншого розвитку. Ступінь реалізації інтелектуальних можливостей визначається умовами функціонування.

Дослідження і розробка критеріїв і показників вимірювання інтелектуального потенціалу дозволить одержати комплексну оцінку конкурентоспроможності організації. Це дасть можливість кількісно виразити ключові компетентності, оцінити конкурентні переваги і сконцентрувати ресурси, необхідні для їх посилення.

Для оцінки інтелектуального потенціалу доцільно використовувати наступні показники з їх інтегральними оцінками:

- інтелектуальний потенціал персоналу підрозділу;
- інтелектуальне матеріальне забезпечення – ґрунтується на кількості персональних комп'ютерів в тих, що доводяться на одного працює в підрозділі, доступності і якості сучасних засобів зв'язку, наявності комп'ютерних систем підтримки системи управління підприємством і ін.
- інтелектуальна інформаційна база – характеризується можливістю фіксації знань індивіда так, щоб їх можна було передавати іншим і зберігати в базі знань, інформацією про споживачів і постачальників, історією взаємин з клієнтами і ін.

Доцільно визначати інтелектуальний потенціал не тільки підприємства в цілому і його підрозділів, але і кожного співробітника, що допоможе вирішувати питання кадрового резерву і багато інших.

Знання інтелектуального рівня організації і її підрозділів допомагає вирішувати наступні задачі:

- підтвердження можливостей організації в досягненні своєї стратегічної мети (чи розташовує організація необхідними кадрами і технологіями);
- розширення меж корпоративної пам'яті шляхом створення бази знань, що містить відомості про інтелектуальний потенціал співробітника.

Отже, визначення інтелектуального потенціалу є одним з головних завдань для сучасної, успішно працюючої, конкурентоздатної і інноваційно-привабливої організації.

Теперішній час – це час науки і високих технологій, виключно жорсткої міжнародної технологічної конкуренції. Більшість країн світу докладають великі зусилля до зміцнення науково-технічного потенціалу, розширення інвестицій в наукоємні технології, участі в міжнародному технологічному обміні, прискоренню темпів науково-технічного розвитку.

Ефективна реалізація інтелектуальних можливостей забезпечує одержання додаткового прибутку, зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання. В сучасних умовах інтелектуальні ресурси стають